

31. mart 2018
Beograd

Promena strategije u rešavanju kosovskog pitanja: Standardi pre Sporazuma

Dragiša Mijačić

Institut za teritorijalni ekonomski razvoj - InTER

Sledeće godine obeležava se dvadeset godina od potpisivanja Kumanovskog sporazuma i donošenja Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244. Čovek se umori dok izbroji do dvadeset, a ne da živi dvadeset godina u neizvesnosti u kojoj žive Srbi sa Kosova sve ove godine.

Svih tih godina Srbija nije izašla ni sa jednim planom za rešenje kosovskog pitanja koji bi bio iole upotrebljiv pa time i razmatran od strane međunarodne zajednice ili kosovskih Albanaca, jer rešenja koja su nudili naši pregovarači uglavnom nisu odgovarala istorijskom trenutku. Obično bi kasnili sa predloženim rešenjima najmanje 5-10 godina, nekad i više.

Sa druge strane, Srbija dugo nije bila u stanju da pregovara o rešenjima koja su nuđena od strane međunarodne zajednice. Varijaciju na te iste predloge bi prihvatili kasnije, kada smo pokazali spremnost da učestvujemo u pregovorima. Vreme je prošlo, puno toga smo izgubili a suštinski ništa novo nismo dobili.

Otuda se postavlja pitanje: šta ćemo reći pokoljenjima kad nas pitaju kako smo rešavali kosovski problem poslednjih dvadeset godina? Šta smo postigli u tom periodu i šta smo naučili? Da li bi bilo gore ili bolje da ništa nismo radili?

Kada govorimo o Kosovu moramo biti svesni činjenice da nema suštinski novih predloga rešenja koja nas ne bi uvela u politički avanturizam sa nesagledivim posledicama po naše društvo i mir u regionu. Potpisivanjem Briselskog sporazuma Srbija je priznala ustavno-pravni poredak Kosova koji podrazumeva gašenje srpskih institucija na Kosovu i integraciju Srba u kosovsko društvo. To je danas nepovratan proces, i jedino nam ostaje da radimo na unapređenju postojećih rešenja u okviru konteksta koji je dat ovim sporazumom.

Druga realnost je da će pre ili kasnije Srbija će potpisati Sporazum o sveobuhvatnoj normalizaciji odnosa sa Kosovom. Svako odlaganje rada na tom sporazumu suprotno je našim nacionalnim interesima, a naročito će se loše odraziti na položaj i opstanak Srba na Kosovu.

Iako nije realno očekivati da Sporazum o sveobuhvatnoj normalizaciji odnosa bude suštinski drugačiji od rešenja ponuđenih u okviru Briselskog sporazuma, njegova izrada predstavlja odličnu (a verovatno i poslednju) priliku da se na kvalitetan način regulišu odnosi između Srbije i Kosova.

Šta je potrebno uraditi?

Bez obzira na model konačnog rešenja državno-pravnog statusa Kosova, u regulisanju odnosa sa Kosovom Srbija treba da se fokusira na ispunjenje sledećih ciljeva:

1. Nalaženje rešenja koje garantuje bezbednost i prosperitet Srba na Kosovu

U okviru ovog cilja potrebno je usvojiti princip: **“Standardi pre Sporazuma o sveobuhvatnoj normalizaciji odnosa sa Kosovom”** koji bi podrazumevao rešavanje ključnih pitanja od značaja za Srbiju i srpsku zajednicu na Kosovu pre potpisivanja tog Sporazuma.

Ključna pitanja bi se odnosila na sledeće oblasti:

- Puna bezbednost srpske zajednice na Kosovu;
- Kreiranje pravno-institucionalnih rešenja za društveno-ekonomski razvoj srpske zajednice na Kosovu;
- Potpuna implementacija Briselskog sporazuma vezano za Zajednicu srpskih opština, dobijanje ličnih dokumenata, i sl.;
- Zaštita kulturno-istorijskog nasleđa;
- Obezbeđenje autonomije za manastire Srpske pravoslavne crkve na Kosovu po Svetogorskom modelu;
- Rešavanje pitanja privatne imovine;
- Rešavanje pitanja državne imovine i spoljnog duga;
- Ostala pitanja koja se smatraju prioriternim.

Princip **“Standardi pre Sporazuma”** nikako ne znači odlaganje roka za potpisivanje Sporazuma o sveobuhvatnoj normalizaciji odnosa sa Kosovom, niti ucenjivanje druge strane ili međunarodne zajednice rešenjima koja za njih nikako ne mogu biti prihvatljiva, već proaktivan rad kroz traženje prihvatljivih modaliteta koji bi omogućili bezbednost i prosperitet Srba na Kosovu.

U okviru ovog cilja Srbija takođe treba da donese i **Strategiju očuvanja srpske zajednice na Kosovu** koja bi sadržala programe i mere praćene konkretnim finansijskim instrumentima koji bi bili transparentni i realizovani u skladu sa zakonskim procedurama na Kosovu. Strategija bi trebala da sadrži programe koji bi se odnosili na socijalnu zaštitu, ekonomski

razvoj, razvoj poljoprivrede, zaštitu životne sredine, razvoj lokalne infrastrukture, saradnju među zajednicama, omladinsku politiku, kulturu i sport, i sl.

Takođe, Srbija treba da uradi i funkcionalnu analizu svojih institucija na Kosovu i insistira na očuvanju nadležnosti u oblasti **zdravstva, obrazovanja i socijalne zaštite**. U ostalim oblastima Srbija treba da podrži i pomogne integraciju postojećih javnih institucija u kosovski sistem, tamo gde je to moguće. Naročito je bitno podržati razvoj efikasnih institucija u oblasti lokalne samouprave, policije i sudstva. Treba ozbiljno pristupiti i pitanju rešavanja viška zaposlenih u javnom sektoru, kroz program koji bi omogućio da se ti ljudi ne isele sa Kosova.

Kao deo realizacije ovog cilja, u Skupštini Srbije treba usvojiti **Deklaraciju o zaštiti prava građana Srbije sa Kosova i Metohije** koja bi garantovala ustavno pravo na državljanstvo, lična i putna dokumenta, i svako drugo pravo koje vazi za ostale građane Srbije.

2. Jačanje poverenja između Albanaca i Srba

Mir i bezbednost Zapadnog Balkana najviše zavisi od odnosa između dva najbrojnija naroda, Srba i Albanaca. Od strateškog interesa za Srbiju je da radi na relaksiranju odnosa i jačanju poverenja između dva naroda kako bi se postigli uslovi za stvaranje trajnog mira. Pored toga, ne treba prenebregnuti činjenicu da bezbednost i kvalitet života Srba na Kosovu najviše zavise od njihovih odnosa sa Albancima. Zabrana sportskih i kulturnih manifestacija, kao i verbalne provokacije državnih službenika svakako ne idu u prilog normalizaciji odnosa i jačanju poverenja između dva naroda.

Potrebna je promena taktike delovanja koja bi podrazumevala i promenu dosadašnjeg načina komunikacije o Kosovu. Pogrešno je stalno prikazivati Albance kao neprijatelje, a postignute sporazume kao nužno zlo do kojih se došlo kroz mukotrpne razgovore u teškim okolnostima. Komunikaciju u javnosti trebalo bi voditi na način da se ističu pozitivne strane saradnje između dva naroda, kao i da se naglašava dobit od postignutih sporazuma.

Jačanje poverenja između naroda najlakše se postiže kroz saradnju u oblasti kulture, sporta, turizma, omladinskog rada i sl., pa je neophodno osmisliti mere koje bi pospešile razvoj ovakvih aktivnosti.

3. Jačanje privredne saradnje i razvoj zajedničke infrastrukture

Srbija ima značajno prisustvo na kosovskom tržištu koje ima perspektivu daljeg širenja. Otuda treba raditi na kreiranju uslova za veće prisustvo naših privrednika na tom tržištu, uključujući i mogućnost investiranja u kosovsku privredu. Saradnja dve Privredne komore koja se odvija u okviru Berlinskog procesa daje dobre rezultate, ali je potrebno pružiti veću institucionalnu podršku njihovim inicijativama i rešavanju problema privrednika.

Takođe, potrebno je aktivnije raditi na infrastrukturnom povezivanju između Srbije i Kosova, pre svega u izgradnji autoputa Niš - Priština, železničke pruge Kraljevo - Kosovska Mitrovica - Kosovo Polje i avio-linije Beograd - Priština.

4. Evropska perspektiva Srbije i Kosova

Evropska komisija nedavno je usvojila Strategiju o proširenju na Zapadni Balkan kojom je Srbija dobila mogućnost da se pridruži Evropskoj uniji do 2025 godine. Ovo je jedinstvena šansa da Srbiju izvučemo sa periferije i uvedemo je u budućnost koja vodi ka prosperitetu nacije. Od strateškog interesa za Srbiju je i da podrži evropsku perspektivu Kosova, jer će se time stabilizovati region i garantovati zaštita prava srpske zajednice.

Na kraju treba pomenuti i to da se Srbija ponovo našla na istorijskoj prekretnici. Pametnom politikom može se postaviti dobra osnova za rešavanje situacije na Kosovu i pristupiti Evropskoj uniji. Gledajući unazad, kad god bismo se nalazili u sličnoj situaciji, naša politička elita nije bila u stanju da razume geopolitički kontekst i istorijsku važnost trenutka, niti je imala političke hrabrosti za prihvatanje kompromisnih rešenja. Posledice ovakvog delovanja vidljive su kako u Srbiji tako i na Kosovu, a naročito su pogubne po populaciju kosovskih Srba.

U novijoj istoriji Srbije nikad nije bila stabilnija politička situacija za pronalaženje rešenja problema Kosova nego što je to slučaj danas. Taj proces svakako neće biti jednostavan i bezbolan, ali nemamo pravo da i ovu priliku propustimo kao sve prethodne. **Budućnost računa na nas!**